

ДЕЛ ОД МОНОГРАФИЈАТА „ВО ЧЕСТ НА СВЕТИТЕ КИРИЛ И МЕТОДИЈ“ ОД Д-Р ВЕРА СТОЈЧЕВСКА – АНИК И СЛАВЕ НИКОЛОВСКИ – КАТИН

На 14 февруари 869 година во Рим починал помладиот брат од двајцата словенски првоучители - Кирил, кој заедно со братот Методиј го вткал своето дело во основите на сеопштата словенска култура. Бројните словенски, грчки и латински извори даваат материјали, според коишто е извршена реконструкција на нивниот животен пат, насочен кон побрзото издигнување на словенскиот род во редот со другите културни народи во Европа.

Меѓу латинските извори за свети Кирил и Методиј посебно место зазема и Италијанската легенда, позната уште и под името Римска легенда. Овој извор предизвика во науката бројни дискусии, особено во поглед на нејзината старина и веродостојност како историски документ. Италијанската легенда била првпат објавена во латинскиот зборник „*Acta Sanctorum*“, со наслов „*Житие и пренесување на моштите на св. Климент*“. Зборникот бил отпечатен на

9

март 1668 година. Во недостиг на ракописни варијанти од овој извор долго време во науката се мислело дека легендата потекнува од XIV век. Се јавиле разновидни хипотези и во однос на нејзиното авторство. Како нејзин автор се споменува велетрискиот епископ Гаудерих, меѓутоа славистите кои се застапувале за нејзината теза дека таа потекнува од XIV век морале да го отфрлат авторството на Гаудерих, зашто тој бил современик на браќата и учествувал во нивното произнесување во повисоки чинови во Рим, како што соопштуваат Панонските легенди.

За разрешување на ова прашање помогна објавувањето на писмото на Анастасиј

Библиотекарот, упатено до Гаудерих, со коешто му дава сведенија за животниот пат на Кирил и Методиј, кои во својата втора мисија, т.н. Хазарска, во градот Херсон, ги пронашле моштите на папата Климент Римски II. Гаудерих добил задача да го состави

Житието на папата Климент, а знаејќи дека браќата ќе ги донесат неговите мошти во Рим му се обратил за помош на Анастасиј Библиотекарот, кој знаел грчки јазик. Анастасиј со писмото му испратил и две творби од Кирила, Расказ за пронаоѓањето на моштите на папата Климент и Пофално слово за пронаоѓањето на моштите, коишто му ги превел од грчки на латински јазик. За жал, овие творби како грчки или латински состави не се зачувани.

Денес во науката се прифаќа мислењето дека Италијанската легенда била составена врз основа на следните извори: писмото на Анастасиј Библиотекарот (кое е зачувано), Кириловото житие и двете споменати книжевни творби од Кирил, кои се зачувани во словенски преписи. Земајќи го предвид податокот дека писмото било напишано меѓу 875 и 876 година, а Италијанската легенда била напишана по смртта на факонот Јован Химонид 879-880 година, како можни години за составување на Легендата би биле 879 до 882. Последната година се зема како гранична, бидејќи Гаудерих му го посветил составот на папата Јован VIII, кој починал во 882 година.

Според искажаното јасно е дека и Кириловото житие било составено непосредно по смртта на Кирил, веројатно од неговиот ученик Климент, и така составено можело да послужи како извор и за Италијанската легенда. Всушност, третиот дел од споменатото Житие на Климент Римски ја претставува Италијанската легенда, составена од Гаудерих.

Авторот на легендата заинтересиран, пред се', за моментите сврзани со изнаоѓањето на моштите, во првиот дел од текстот се задржува најмногу на податоците во врска со втората мисија на Кирил - Хазарската на којашто го испратил византискиот император Михаил III. Хазарите му се обратиле за помош на императорот: *„Од една страна Евреите, од друга Сарацените се мачат да не привлечат кон својата вера. Ние не знаеме кон која страна да се приклониме и затоа бараме совет од најголемиот вселенски император за нашата вера и спасување, бидејќи најмногу веруваме во вашата верност и старо пријателство“.*

Мисијата покрај верскиот, секако, носела и политички карактер. Понатаму овој извор

најопширно се задржува на самиот опис и тек на престојот во Херсон. Очевидно е дека составувачот имал посебно интересирање за овој дел. Кирил не можел да дознае од жителите на Херсон каде се наоѓа ковчетот, но по упорно барање успеал да го пронајде местото каде што се наоѓале моштите, коишто биле свечено пренесени во Херсон. Во пресрет на моштите излегол целиот народ и поради големото мноштво процесижата неможела да напредува. Моштите преноќиле во црквата Св. Созонт, а другиот ден биле пренесени во соборната црква Св. Леонтиј.

Натамошниот текст накусо се задржува на идните настани. По опишаниот настан Кирил стигнал кај Хазарите, „Со силата на својата красноречивост тој ги ослободил од заблудите сите оние, кои биле заблудени од итрината на Сарацените и на Евреите” - вели овој извор, Хазарите зарадувани од неговите проповеди ја сфатиле вистинската вера и го пофалиле филозофот во писмото што му го испратиле на Михаил III. Кога Хазарите го испраќале Филозофот му понудиле богати подароци, но тој место нив побарал да ги ослободат христијанските заробеници. Неговата желба била исполнета

Во седмата глава од Италијанската легенда станува збор за последната мисија на браќата, - Моравската. Моравскиот кнез Ростислав разбрал дека филозофот одлично ја извршил Хазарската мисија и побарал од византискиот император обучени мисионери. Во легендата јасно стои:

Колосеумот во Рим

„Но, тие немале таков учител кој може јасно и совршено да му ја разјасни на народот верата, барањата на законот и патот кон вистината”. За таа цел Михаил III ги испратил браќата Кирил и Методиј. Во Моравија браќата биле примени срдечно, особено поради фактот што со себе ги носеле моштите на Климент Римски и преводот на Светото Евангелие

„преведено на сопствен

јазик”

од споменатиот

Филозоф. Во Моравија браќата останале четири и пол години, откако ги подготвиле сите книги потребни за црковното служење.

Легендата зборува за нивната популарност, за која чул римскиот папа Николај и ги поканил во Рим, каде што браќата и пристигнале. Меѓутоа, во меѓувреме починал папата Николај и тие биле свечено дочекани од новиот папа Адријан. Целиот народ од Рим се радувал што после толку години биле донесени моштите на Климент Римски. Легендата зборува за поставувањето на Методиј за епископ, но во науката е докажано дека оваа реченица била погрешно расчитана од старите издавачи на текстот.

На 14 февруари 869 годона во Рим починал Кирил Филозоф, а папата наредил на неговиот погреб да присуствуваат сите грчки и римски духовници. Оддадената почит била достоинствена како за еден папа. Методиј го помолил папата да му го даде телото на Кирил да го пренесе во татковината, во Македонија, како што барала нивната мајка, но папата бил наговорен од сите епископи сепак да не го даде телото, бидејќи било досудено по толку долг пат да почине точно во нивниот свет град Рим. Папата наредил да биде свечено погребен во храмот на Св. Петар. Тогаш, Методиј го замолил да биде погребан во храмот Св. Климент, чишто мошти со толку труд ги донел Кирил во Рим.

Овие се, главно, податоците што се црпат од Италијанската легенда за животниот пат на Св. Кирил и Методиј. Јасно е дека многу места се слични со текстот од Панонските легенди, коишто се сметаат за најопширни историски словенски извори за кирилометодијевскиот период.

Продолжува

Пишува: **СЛАВЕ КАТИН**